

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра економіки підприємства

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«МЕДІАЦІЯ І РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ»

рівень вищої освіти	другий (магістерський)
спеціальність	232 Соціальне забезпечення
Назва освітньої програми	Економіка та організація соціального забезпечення
статус	вибіркова

Краматорськ
ДДМА
2019

Робоча програма навчальної дисципліни «Медіація і розв'язання конфліктів у соціальній сфері» для підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, спеціальності 232 Соціальне забезпечення, освітня програма Економіка та організація соціального забезпечення.

Розробники:

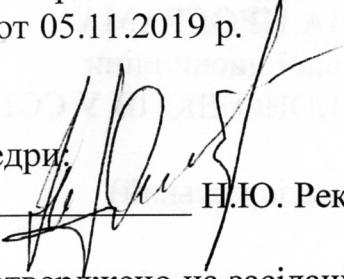
 В.В. Ровенська, канд. екон. наук, доцент

Керівник групи забезпечення:

 О.О. Шевченко, д-р екон. наук, професор

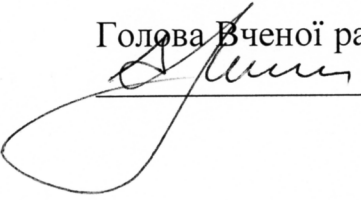
Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства, протокол № 4 от 05.11.2019 р.

Завідувач кафедри:

 Н.Ю. Рекова, д-р екон. наук, професор

Розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради факультету економіки та менеджменту
протокол № 1-08/19 від 28.08.2019 р.

Голова Вченої ради факультету:

 С.В. Мироненко, д-р техн. наук, професор

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

Створення мирного середовища як умови встановлення демократичних цінностей є орієнтиром для розбудови держави. Враховуючи сучасний етап соціокультурного розвитку України, необхідно констатувати зміну уявлень про шляхи вирішення конфліктів. Зростання соціальної ролі особистості, гуманізація і демократизація суспільства, динамізм соціально-економічних і соціокультурних процесів, їх інтеграція та глобалізація вказують на важливість формування у фахівців різного напрямку спеціальної професійної підготовки для побудови конструктивних безконфліктних відносин. Представники організацій, що практикують медіацію (посередництво) у конфліктах, активно сприяють професіоналізації співтовариств, обміну досвідом, розробці професійних стандартів і координації зусиль для впровадження медіації в соціальну практику.

Актуальність даної навчальної дисципліни обґрунтована тим, що медіаційна компетентність спроможна організувати ефективну комунікацію між сторонами конфлікту, забезпечити між ними відносини співпраці у розв'язанні існуючої проблеми та спільний пошук рішення, яке максимально враховувало б інтереси і бажання сторін.

Дисципліна «Медіація і розв'язання конфліктів у соціальній сфері» спрямована на вивчення механізмів вирішення конфліктів у соціальній сфері.

Мета дисципліни – сформувати у майбутніх фахівців професійні компетентності щодо теоретичних та методологічних основ застосування медіації як соціальної технології врегулювання спорів між клієнтами соціальних працівників.

1.2. Завдання дисципліни:

- опанування необхідних знань щодо понять «відновні практики», «відновне правосуддя», «медіація»;
- опанування знань з теоретичних, етичних та методологічних основ проведення процедури медіації;
- формування навичок застосування технології посередництва у вирішенні конфліктів серед клієнтів соціальної сфери.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни як «Конфліктологія», «Психологія», «Соціологія», «Соціальна педагогіка», «Етика», «Право».

1.5. Мова викладання: українська.

1.6. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:

Загальний обсяг становить 180 годин / 6,0 кредитів, в т.ч.:

- денна форма навчання: лекції – 8 годин, самостійна робота студентів – 172 годин.

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання.

Студенти, вивчаючи навчальну дисципліну «Медіація і розв'язання конфліктів у соціальній сфері» набувають необхідних знань і практичних навичок щодо особливостей роботи соціального працівника при врегулюванні конфліктів серед різних категорій населення; технології застосування медіації при врегулюванні конфліктів, спірних питань серед клієнтів соціальних служб.

В узагальненому вигляді їх можна навести наступним чином:

у когнітивній сфері:

студент здатний продемонструвати знання і розуміння понять конфлікту та медіації, знання основних принципів Європейського кодексу поведінки медіаторів;

студент здатний розумітися на шкільній медіації, медіації ровесників, організації роботи шкільної служби порозуміння у ЗНЗ;

студент здатний продемонструвати знання особливостей проведення сімейної медіації, розумітися на типології сімейних конфліктів;

студент здатний мати розуміння відносно проведення «кіл правосуддя» між «потерпілим» та «правопорушником»;

студент здатний розумітися на основах моделювання служб медіації та «соціального проектування»;

в афективній сфері:

студент здатний критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал; аргументувати на основі теоретичного матеріалу і нормативно-правових документів власну позицію щодо практичного використання медіації у соціальній сфері при врегулюванні конфліктів; аналізувати сучасний інструментарій візуалізації необхідної інформації;

студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики;

у психомоторній сфері:

студент здатний самостійно застосовувати на практиці конструктивний підхід щодо вирішення конфліктних ситуацій;

студент здатний проводити медіацію у соціальній сфері;

студент здатний контролювати результати власних зусиль в навчальному процесі та коригувати (за допомогою викладача) ці зусилля для ліквідації недоліків у засвоєнні навчального матеріалу або формуванні навичок розв'язання конфліктів у соціальній сфері;

студент здатний самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу та нормативно-правових джерел.

Формулювання спеціальних результатів із їх розподілом за темами представлені нижче:

Тема	Зміст програмного результату навчання
1	<p><i>У когнітивній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний розуміти поняття конфлікту та знати його види; • студент здатний продемонструвати знання конфліктів, що застосовуються у професійній діяльності соціального працівника; <p><i>в афективній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний брати участь у колективному обговоренні шляхів вирішення конфліктних ситуацій; • студент здатний обговорювати стратегії виходу з конфлікту за К. Томасом; <p><i>у психомоторній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний проявляти організаторські здібності та комунікабельність при обговоренні ролі посередництва при вирішенні конфліктів; • студент здатний застосовувати на практиці конструктивний підхід щодо вирішення конфліктних ситуацій.
2	<p><i>У когнітивній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний продемонструвати знання поняття «медіація»; • студент здатний розуміти передумови впровадження медіації; <p><i>в афективній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний обговорювати законодавчі ініціативи стосовно запровадження медіації в Україні; • студент здатний брати участь в обговоренні організацій, які пропагують використання медіації в державі; <p><i>у психомоторній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний аналізувати проект закону «Про медіацію»; • студент здатний володіти альтернативними способами розв'язання конфліктів.
3	<p><i>У когнітивній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний розумітися на основних принципах Європейського кодексу поведінки медіаторів; • студент здатний розуміти поняття «конфіденційність»; <p><i>в афективній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний обговорювати ситуації, які виникають при конфлікті інтересів; • студент здатний брати участь в обговоренні поведінки медіатора; <p><i>у психомоторній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний дотримуватись принципів кодексу поведінки медіаторів; • студент здатний проводити медіацію нейтрально; • студент здатний застосовувати на практиці основні процедури медіації.
4	<p><i>У когнітивній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний розуміти основні функції медіатора; • студент здатний продемонструвати знання стосовно основних завдань медіатора; <p><i>в афективній сфері:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний брати участь в обговоренні ролі, яку виконує медіатор при вирішенні конфліктів; • студент здатний обговорювати доцільність застосування медіації у кожному

Тема	Зміст програмного результату навчання
	конкретному випадку; <i>у психомоторній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний визначати цілі медіації; • студент здатний виступати в ролі медіатора.
5	<i>У когнітивній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний розуміти поняття шкільної медіації; • студент здатний продемонструвати знання медіації ровесників; <i>в афективній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний обговорювати організацію роботи шкільної служби порозуміння; • студент здатний пояснити нефахівцю, як саме створити шкільну службу порозуміння у ЗНЗ; <i>у психомоторній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний брати участь у проведенні тренінгів підготовки шкільних медіаторів; • студент здатний застосовувати на практиці основні стандарти функціонування Шкільних Служб Порозуміння.
6	<i>У когнітивній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний продемонструвати знання поняття «сімейний конфлікт»; • студент здатний розумітися на типології сімейних конфліктів; <i>в афективній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний обговорювати технології роботи соціального працівника з сім'єю; • студент здатний пояснити нефахівцю особливості проведення сімейної медіації; <i>у психомоторній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний застосовувати прийоми медіації задля вирішення сімейних конфліктів; • студент здатний використовувати медіацію щодо врегулювання конфліктів.
7	<i>У когнітивній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний розумітися на поняттях «потерпілий» та «правопорушник»; • студент здатний продемонструвати знання поняття «правосуддя»; <i>в афективній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний брати участь у проведенні конференцій у громаді та сімейних конференціях; • студент здатний пояснити нефахівцю, яким чином проводиться «кіл правосуддя»; <i>у психомоторній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний використовувати спеціальні програми медіації задля примирення потерпілих та правопорушників; • студент здатний застосовувати на практиці чотири етапи «кіл правосуддя».
8	<i>У когнітивній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний розуміти поняття «соціальне проектування»; • студент здатний продемонструвати знання основ моделювання служб медіації; <i>в афективній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний брати участь в обговоренні основ моделювання в наукових дослідженнях; • студент здатний пояснити нефахівцю основні елементи та фази проекту; <i>у психомоторній сфері:</i> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний поетапно моделювати службу медіації; • студент здатний застосовувати компоненти служби медіації на практиці.

III ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Теоретичні основи та сутність медіації						
1.	Посередництво у вирішенні конфліктів	24	1			23
2.	Запровадження технології медіації в Україні, аналіз законодавства	22	1			21
3.	Етичні норми процесу медіації	22	1			21
4.	Завдання, функції та ролі медіатора	22	1			21
Змістовий модуль 2 Медіація у професійній діяльності соціального працівника						
5.	Шкільна медіація – створення шкільних служб порозуміння у ЗНЗ	24	1			23
6.	Вирішення конфліктів у сім'ї за допомогою медіатора	22	1			21
7.	Відновні програми для неповнолітніх правопорушників	22	1			21
8.	Проектування в соціальній роботі. Моделювання служби медіації	22	1			21
Усього годин		180	8			172

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

3.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Тема заняття
1.	Теоретичні основи медіації
2.	Закордонний досвід використання медіації в соціальній сфері
3.	Медіація як процедура
4.	Трансформативна медіація. Теорія безконфліктного спілкування М.Розенберга
5.	Застосування медіації при вирішенні конфліктів у громаді
6.	Врегулювання конфліктів між людьми похилого віку в умовах територіального центру
7.	Програми відновного правосуддя – від планування до дій
8.	Проектування в соціальній роботі. Моделювання служби медіації

3.3. Перелік індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми або тем, з яких виконується індивідуальне завдання	Назва і вид індивідуального завдання
1.	1. Посередництво у вирішенні конфліктів. 2. Запровадження технології медіації в Україні, аналіз законодавства. 3. Етичні норми процесу медіації. 4. Завдання, функції та ролі медіатора.	Тестове розрахункове завдання

2.	5. Шкільна медіація – створення шкільних служб порозуміння у ЗНЗ. 6. Вирішення конфліктів у сім'ї за допомогою медіатора. 7. Відновні програми для неповнолітніх правопорушників. 8. Проектування в соціальній роботі. Моделювання служби медіації.	Тестове розрахункове завдання
----	---	-------------------------------

IV КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

4.1. Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань студентів денної форми навчання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Max балів	Характеристика критеріїв досягнення результату навчання для отримання максимальної кількості балів
1.	Контроль поточної роботи на практичних заняттях	10	Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації
2.	Індивідуальне завдання №1	15	Студент здатний відповісти правильно на усі тестові завдання
3.	Модульна контрольна робота №1	20	Студент виконав тестові та аналітичні завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1
4.	Контроль поточної роботи на практичних заняттях	10	Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації
5.	Індивідуальне завдання №2	15	Студент здатний відповісти правильно на усі тестові завдання
6.	Модульна контрольна робота №2	30	Студент виконав тестові та аналітичні завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2
Поточний контроль		100	-
Підсумковий контроль		100	Студент виконав тестові та теоретичні завдання та навіть аргументовані відповіді на ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
Всього		100	-

4.2. Критерії оцінювання сформованості програмних результатів навчання під час підсумкового контролю

Синтезований опис компетентностей	Типові недоліки, які зменшують рівень досягнення програмного результату навчання
Когнітивні: <ul style="list-style-type: none"> студент здатний продемонструвати знання і розуміння понять конфлікту та медіації, знання основних принципів Європейського кодексу поведінки медіаторів; студент здатний розумітися на 	75-89% - студент припускається суттєвих помилок при описі поняття «медіація» та «соціальний конфлікт», недостатньо повно визначає принципи Європейського кодексу поведінки медіаторів, припускається помилок при визначенні основних функцій та завдань медіатора, не здатний пояснити значення шкільної медіації та медіації у сфері сімейних конфліктів
	60-74% - студент некоректно пояснює основи моделювання служб медіації та робить суттєві помилки при визначенні прийомів медіації,

Синтезований опис компетентностей	Типові недоліки, які зменшують рівень досягнення програмного результату навчання
<p>шкільній медіації, медіації ровесників, організації роботи шкільної служби порозуміння у ЗНЗ;</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний продемонструвати знання особливостей проведення сімейної медіації, розумітися на типології сімейних конфліктів; студент здатний мати розуміння відносно проведення «кіл правосуддя» між «потерпілим» та «правопорушником»; студент здатний розумітися на основах моделювання служб медіації та «соціального проектування» 	<p>не здатний продемонструвати знання щодо основних заходів медіації у розв'язанні конфліктних ситуацій соціальної сфери</p> <ul style="list-style-type: none"> менше 60% - студент не може обґрунтувати свою позицію посиланням на конкретне джерело інформації, не може самостійно підібрати необхідні регулятивні та довідкові матеріали, невірно розуміє особливості медіації при вирішенні конфліктів; не має уяви щодо способів примирення «потерпілих» та «правопорушників», не здатний продемонструвати знання закордонного досвіду використання медіації в соціальній сфері
<p>Афективні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний критично осмислювати матеріал; аргументувати власну позицію оцінити аргументованість вимог та дискутувати у професійному середовищі; студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем; ініціювати і брати участь у дискусії, розділяти цінності колективної та наукової етики 	<p>75-89% - студент припускається певних логічних помилок в аргументації власної позиції в дискусіях на заняттях та під час захисту індивідуальних завдань, відчуває певні складності у поясненні фахівцю окремих аспектів професійної проблематики</p> <p>60-74% - студент припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції, слабо виявляє ініціативу до участі у дискусіях та індивідуальних консультаціях за наявності складності у виконанні індивідуальних завдань; відчуває істотні складності при поясненні фахівцю або нефахівцю окремих аспектів професійної проблематики</p> <p>менше 60% - студент не здатний продемонструвати володіння логікою та аргументацією у виступах, не виявляє ініціативи до участі у дискусії, до консультування з проблемних питань виконання індивідуальних завдань, не здатний пояснити нефахівцю суть відповідних проблем професійної діяльності; виявляє зневагу до етики навчального процесу</p>
<p>Психомоторні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний самостійно працювати, розробляти варіанти рішень, звітувати про них. студент здатний слідувати методичним підходам до розрахунків студент здатний контролювати результати власних зусиль та коригувати ці зусилля 	<p>75-89% - студент припускається певних помилок у стандартних методичних підходах та відчуває ускладнення при їх модифікації за зміни вихідних умов навчальної або прикладної ситуації</p> <p>60-74% - студент відчуває ускладнення при модифікації стандартних методичних підходів за зміни вихідних умов навчальної або прикладної ситуації</p> <p>менше 60% - студент нездатний самостійно здійснювати пошук та опрацювання необхідного матеріалу, не виконує індивідуальні завдання, проявляє ознаки академічної недобросовістності при підготовці індивідуальних завдань та виконанні контрольних робіт, не сформовані навички самооцінки результатів навчання і відсутні навички міжособистісної комунікації з прийняття допомоги з виправлення ситуації</p>

V ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на практичних заняттях	<ul style="list-style-type: none"> фронтальне опитування за тематикою дисципліни; оцінювання аргументованості звіту про розбір ситуаційних завдань; оцінювання активності участі у дискусіях
2.	Індивідуальні завдання	<ul style="list-style-type: none"> письмовий звіт про виконання індивідуального завдання; оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
3.	Модульні контрольні роботи	<ul style="list-style-type: none"> стандартизовані тести;

	<ul style="list-style-type: none"> • аналітично-розрахункові завдання; • ситуаційні завдання
Підсумковий контроль	<ul style="list-style-type: none"> • стандартизовані тести; • аналітично-розрахункові завдання; • ситуаційні завдання

VI РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

6.1. Основна література

1. Білик Н. Впровадження технології медіації у загальноосвітній школі: виклики сьогодення / Н.Білик // Науковий висник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 747. Педагогіка та психологія. Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2015. 208 с. С 9-16.
2. Бочкор Н. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктній та постконфліктній період: метод. рек. / Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В.Залеська та ін. Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. 84 с.
3. Ващенко І.В. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб / І.В.Ващенко, М.І. Кляп. К.: Знання, 2013. 407 с.
4. Гайдамашко І.А. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики агресії підлітків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І.А. Гайдамашко. Тернопіль, 2013 24 с.
5. Гірник А. Основи конфліктології / А.Гірник. К: ВГІ НАОУ, 2001.
6. Гірник А.М. Соціальна робота та програми відновного правосуддя: теорія та практика. Навчальний посібник / А.М. Гірник. К., 2009.
7. Гришина Н. Психологія конфлікту. 2-е изд. / Н.В Гришина. СПб.: Питер, 2008. 544 с.
8. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 240 с.
9. Закон України «Про охорону дитинства»
10. Иво Эртсен, Роберт Маккей, Криста Пеликан, Джолиен Виллемсенс, Мартин Райт. Реконструкция связей в сообществе – медиация и восстановительное правосудие в Европе. Пер. с англ. К.: Издатель Захаренко В.А., 2008. 184 с.
11. Иво Айртсен. Деятельность в области восстановительного правосудия в Европе // Вестник восстановительной юстиции. Вип.3, М. 2000.
12. Коваль Р Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід упровадження. Посібник / Р.Коваль, А.Горова, А.Нікітчук та інші. К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. 168 с.
13. Лeko Б., Чуйко Г. Медіація: підручник. / Богдан Лeko, Галина Чуйко. Чернівці: Книги – XXI, 2011. 464 с.
14. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс: Підручник. К.: Каравела, 2004. 456 с.
15. Маерс, Девид. Международный обзор программ восстановительного правосудия. / Пер. з англ. Н.Дармограй, Т.Данилів. К.:

Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 101 с.

16. Микитин Ю. І. Медіація у кримінальних справах: деякі правові аспекти. К., 2006. 84 с.

17. Модель процесу посередництва: концепції, методи та прийоми: Посібник. 2-ге вид., доп. / За ред. А.Журавського, Н. Гайдук. Вінніпег, Львів: Малі-М, 2004. 151 с.

18. Муліка К.М. Шкільні служби порозуміння як шлях до підвищення психологічної культури в учнівському середовищі // К.М.Муліка. Педагогічні технології. Постметодика, №6 (91). Полатава, 2010. С 32-37.

19. Орлянський В.С. Конфліктологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 160 с.

20. Орос О.Б. Соціальні чинники фізичного насильства серед дітей старшого підліткового віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соц. наук: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / О.Б.Орос. Київ, 2013. 20 с.

21. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник / Р.В. Павелків. К.: Кондор, 2011. 468 с.

22. Подковенко Т.О. Медіація як один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів // Т.О. Подковенко. Держава і право. 2009. вип. 45. С. 31-38.

23. Посібник з програм відновного правосуддя. Серія посібників з кримінального правосуддя / Управління ООН з наркотиків та злочинності. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. УЦП, 2009. 96 с.

24. Проект Закону України про медіацію № 481.

25. Робота з комунікативно обдарованими учнями: методичні рекомендації / Н.В. Лук'янчук. К.: Інститут обдарованої дитини, 2013. 107 с.

26. Ролінський В.І. Соціально-педагогічні умови профілактики насильства щодо підлітків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / В.І. Ролінський. Київ, 2005. 20 с.

27. Словник-довідник термінів з конфліктології [уклад. проф. М.І. Пірен, проф. Г.В. Ложкіна]. Чернівці-Київ, 1995. 332 с.

28. Сприяння процесам демократизації у суспільних інституціях України через використання медіації / Документація спільного семінару Католицького університету м. Фрайбурга та Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича / Проект відбувся за сприяння Фонду DAAD (Німецької служби академічних обмінів) в рамках програми «Підтримка демократії в Україні. Чернівці, 2013 р. 84 с.

29. Стратегії забезпечення життєздатності відновних практик: механізм співпраці правової системи та громади заради суспільної безпеки. Посібник. К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. 224 с.

30. Формування превентивного виховного середовища загально-освітнього навчального закладу: навч.-метод. посіб. / Єжова О.О., Кириченко В.І., Тарасова Т.В. Федорченко Т.Є., Муромець В.Г., Нечерда В.К. Оржеховська В.М., Кириленко С.В.; [За заг ред. д.п.н. проф.

Оржеховський В.М.]. Кіровоград : Імекс ЛТД, 2014. 172 с.

31. Шкільна медіація як засіб вирішення конфліктів серед підлітків / Л. Дурняк // Педагогіка і психологія проф. освіти : наук.-метод. журн., 2013. № 5. 191-200 с.

32. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів. Навч. посіб / Т.П. Яхно. К.: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.

6.2. Допоміжна література

33. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці коментарі: навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / О.В. Безпалько. К.: Центр учбової літератури, 2009. 208 с. – с. 35.

34. Буш Р., Фолджер ДЖ. Що може медіація. Трансформативний підхід до конфлікту (рос. мовою) // Пер. з англ.. К.: Видавець Захаренко В.О., 2007. 261 с.

35. Зверева І. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / за заг. ред. проф. Г.Д. Зверевої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.

36. Капська А.Й. Соціальна робота. Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2011. 400 с.

37. Коваль Р Відновне правосуддя в Україні: досягнення та перспективи // Відновне правосуддя в Україні: Щоквартальний бюлетень, 2008. № 3. С. 17-20.

38. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник. К. : МАУП, 2003. 360 с.

39. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: наук.-навч.-метод. посіб.: Для студ., магістрантів, асп. та спец. у галузі соціальної роботи, соціальної педагогіки / авт.-уклад. С. Я. Харченко [та ін.]; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ: Альмаматер, 2003. 198 с.

6.3. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. Веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.

2. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua>.

4. Європейський кодекс поведінки медіаторів. URL: <https://mediation-eurasia.pro/mezhdunarodnye-dokumenty/evropejskij-kodeks-povedenija-dlja-mediatorov>.

5. Кодекс етики медіатора. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/kodeks-etyky-mediatora>.

6. Український центр порозуміння. URL: <https://platfor.ma/>.